

# Q&A – Leerbuffet Kleuteronderwijs: Mondelinge taalvaardigheid en interactie

Datum live Q&A: 28 mei 2026

Sprekers: Thibaut Duthois & Silke Vanparys

Context: Dit document bevat de schriftelijke uitwerking van de live vraag-en-antwoordsessie bij het leerbuffet Nederlands – basisonderwijs seizoen 2. De tekst is gebaseerd op de transcriptie van het onlinegesprek.

## 1. Transfer in interactie

**In verband met het creëren van taalruimte om tot diepe gesprekken te komen met ‘stille kleuters’: je vertrekt met uitbeelden, vervolgens gesloten vragen en ten slotte open vragen. Kan je in tijd of aantal uitdrukken hoe lang kleuters doorgaans nodig hebben om van uitbeelden en gesloten vragen tot open vragen te komen?**

### Antwoord (Thibaut):

Er bestaat geen vaste richtlijn in tijd of aantal interacties die voor alle kleuters geldt. De evolutie van non-verbale naar verbale interactie verschilt sterk van kind tot kind.

Dat heeft verschillende redenen:

- Kleuters vertrekken vanuit verschillende taalniveaus.
- Hun spreekdurf verschilt.
- Hun thuistaal en eerdere ervaringen spelen een rol.
- Sommige kinderen voelen zich sneller veilig om te spreken dan andere.

Daarom is het niet zinvol om te zeggen dat een kleuter bijvoorbeeld na vijf interacties of na twee weken klaar is voor open vragen. De belangrijkste boodschap is: **blijf consequent en herhaaldelijk interacties aanbieden.**

Wat wel werkt, is:

- starten met non-verbale interacties (aanwijzen, uitbeelden, kiezen);
- vervolgens gesloten vragen stellen;
- daarna geleidelijk open vragen introduceren;
- dagelijks nieuwe kansen creëren om te spreken.

Belangrijk is ook dat vooruitgang niet altijd lineair verloopt. Een kleuter die vandaag spontaan spreekt, kan morgen opnieuw terughoudender zijn. Daarom is het cruciaal om het kind goed te leren kennen:

- In welke situaties voelt het zich veilig?
- Met welke klasgenoten praat het gemakkelijker?
- Welke onderwerpen spreken het aan?

Door vol te houden en consequent taalruimte te creëren, groeien de meeste kinderen stap voor stap naar rijkere verbale interacties.

## 2. Ondersteuning

**De draagkracht van leerkrachten is beperkt. Hoe kunnen externe factoren bijdragen aan taalstimulering en taalontwikkeling van kleuters enerzijds en het ondersteunen van de leerkracht anderzijds?**

**Antwoord (Silke en Thibaut):**

Taalontwikkeling ondersteunen hoeft niet uitsluitend op de schouders van de leerkracht terecht te komen. Zowel de leeromgeving als andere betrokkenen kunnen een belangrijke bijdrage leveren.

### 1. Zet breed in op taalontwikkelen lesgeven

Taalontwikkeling gebeurt niet alleen tijdens expliciete taalactiviteiten. Kleuters leren voortdurend nieuwe woorden en taalvaardigheden tijdens:

- spelactiviteiten;
- routines;
- hoekenwerk;
- gesprekken;

- exploratieactiviteiten.

Wanneer taalontwikkelen lesgeven een vast onderdeel wordt van de dagelijkse praktijk, voelt dit minder als een bijkomende taak en meer als een vanzelfsprekend onderdeel van het lesgeven.

## **2. Maak de fysieke leeromgeving taalkrchtig**

Een rijke leeromgeving ondersteunt taalontwikkeling ook wanneer de leerkracht niet voortdurend zelf taalinput geeft.

Denk bijvoorbeeld aan:

- gelabeld materiaal;
- pictogrammen;
- dagritmekaarten;
- themamuren;
- spreekmuren;
- visuele stappenplannen;
- woordmuren;
- betekenisvolle voorwerpen in de klas.

Wanneer woorden op verschillende manieren terugkomen — in verhalen, afbeeldingen, materialen en gesprekken — vergroot dit de kans dat kleuters ze begrijpen en onthouden.

## **3. Gebruik materialen bewust**

Materialen kunnen taalinteracties uitlokken en verrijken, zoals:

- prentenboeken;
- vertelstenen;
- themaboxen;
- rollenspelmateriaal;
- voelsorteermateriaal;
- concrete voorwerpen.

Het is echter niet het materiaal zelf dat het verschil maakt, maar de manier waarop het ingezet wordt.

#### **4. Schakel extra volwassenen in**

Meer interactiekansen ontstaan wanneer meerdere volwassenen betrokken zijn.

Mogelijkheden zijn:

- leesouders;
- vrijwilligers;
- grootouders;
- zorgondersteuners;
- bibliotheekmedewerkers;
- co-teaching.

Onderzoek toont aan dat extra één-op-één-interacties bijzonder waardevol zijn, zeker voor kleuters met een taalachterstand.

#### **5. Laat kleuters van elkaar leren**

Taalontwikkeling groeit door interactie. Daarom kan het zinvol zijn om:

- bewust groepssamenstellingen te kiezen;
- sterkere taalgebruikers samen te laten werken met andere kleuters;
- begeleide hoeken te organiseren;
- kleine groepen in te zetten.

#### **6. Gebruik digitale hulpmiddelen als ondersteuning**

Digitale hulpmiddelen kunnen aanvullend ingezet worden, bijvoorbeeld:

- educatieve software;
- communicatie-apps;
- vertaalapps;
- AI-tools;
- digitale oefenomgevingen.

Onderzoek benadrukt echter dat technologie vooral effectief is wanneer ze ingebed wordt in menselijke interactie. Ze kan gesprekken ondersteunen, maar niet vervangen.

## **7. Investeer in samenwerking en reflectietijd**

Men benadrukt daarnaast het belang van:

- overlegmomenten tussen collega's;
- klasbezoeken;
- gezamenlijke reflectie.

Leerkrachten geven zelf aan dat deze vormen van samenwerking hun draagkracht versterken en helpen om bewuster taalrijke interacties te organiseren.

Tot slot is het belangrijk te beseffen dat veel kleuterleerkrachten al dagelijks sterk inzetten op taalontwikkeling. Meespelen, gesprekken voeren, ervaringen verwoorden en luisteren naar kinderen zijn geen bijkomstigheden, maar krachtige leeractiviteiten.

## **3. Specifieke onderwijsbehoeften**

**Zijn er manieren om te evalueren of een (jong) kind woorden beheerst en begrijpt als het die niet kan gebruiken door een STOS, verbale dyspraxie, (selectief) mutisme, dysfasie ...?**

**Antwoord (Silke):**

Ja. Bij deze leerlingen is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen:

- **taalbegrip (receptieve taal);**
- **taalproductie (expressieve/productieve taal).**

Een kind kan woorden begrijpen zonder ze zelf mondeling te kunnen gebruiken. Daarom mag evaluatie van woordenschat of taalbegrip niet uitsluitend gebaseerd zijn op gesproken antwoorden.

### **Systematische observatie**

Observeer bijvoorbeeld of een kind:

- instructies correct uitvoert;
- gepast reageert op vragen;
- voorwerpen of afbeeldingen kan aanduiden;

- routines begrijpt;
- verhalen volgt;
- gepast handelt in een bepaalde situatie.

Bij deze leerlingen toont taalbegrip zich vaak eerder in gedrag en handelingen dan in gesproken taal.

### **Gebruik non-verbale responsvormen**

Kinderen kunnen begrip aantonen door:

- aan te wijzen;
- te sorteren;
- te matchen;
- te kiezen tussen afbeeldingen;
- ja/nee-signalen te geven;
- gebaren te gebruiken;
- ondersteunde communicatie in te zetten.

### **Gebruik ondersteunende communicatie**

Mogelijke hulpmiddelen zijn:

- pictogrammen;
- communicatiekaarten;
- spraakknoppen;
- communicatie-apps;
- tablets met ondersteunende software.

Deze hulpmiddelen kunnen zichtbaar maken welke woorden en concepten een kind begrijpt, ook wanneer spreken moeilijk is.

### **Evalueer in betekenisvolle contexten**

Voor veel kleuters — en zeker voor deze doelgroep — is een contextgebonden evaluatie waardevoller dan een formele toets.

Denk aan:

- spelobservaties;
- observaties tijdens routines;
- thematische activiteiten;
- interacties in de klaspraktijk.

### **Zet dynamische evaluatie in**

Kijk niet alleen naar wat een kind zelfstandig doet, maar ook naar wat mogelijk wordt met ondersteuning.

Dat geeft vaak een realistischer beeld van het taalpotentieel van een kind dan een klassieke momentopname.

### **Werk samen met anderen**

Deze groep kinderen is zeer divers. Daarom is samenwerking essentieel met:

- ouders;
- logopedisten;
- zorgondersteuners;
- andere leden van het ondersteuningsteam.

De evaluatie en ondersteuning van taalbegrip hoeft en kan een leerkracht niet alleen opnemen. Een gezamenlijke aanpak levert doorgaans het meest betrouwbare beeld op van de mogelijkheden van het kind